

Nesēžam mājās!

Ko redzēt aiz «dzelzs priekškara»

Autobuss dodas uz Ziemeļkurzemi. Mūsu nodoms – apskatīt tūrisma objektus, kas saistīti ar militāro tēmu. Esam dzirdējuši pieminam Baltijas Zaļo jostu un gribam noskaidrot, kas tas īsti ir

Vērojot, kā aiz busiņa logiem garām skrien ziedošās pļavas, koki un mājas, domāju par to, cik labprāt mēs viesiem izrādām savus pilskalnus un atjaunotās pils, bet tūristi varbūt ar tādu pašu interesi gribētu apskatīt pirms un pēc Otrā pasaules kara uzbūvētos un sen pamestos militāros objektus. Tā ir Latvijas vēstures šķautne, ko šodien atceramies nelabprāt, – mūsu negribētais mantojums.

Pa militārā mantojuma pēdām

Par Zaļo jostu, izrādās, dēvē dabā fiziski redzamo kādreizējā «dzelzs priekškara» robežjoslu, kas stiepjas cauri 23 valstu teritorijām, veidojot aptuveni 8500 kilometru garu joslu no Eiropas ziemeļu galējā punkta līdz pat Turcijas robežām. Šodien varam spert kāju tur, kur savulaik tas bija liegts slēgtā militārā režīma dēļ. Nevienā no valstīm šajā zonā nav notikusi saimnieciskā darbība. Lauku tūrisma asociācija «Lauku ceļotājs» projekta «Baltijas zaļā josta» ietvaros nesen izdevusi militārā mantojuma karti, kurā iekļauti 60 dažādi ar militāro tēmu saistīti apskates objekti. Šoreiz iepazīstam četrus, kas atrodas Kurzemes ziemeļdaļā.

Krasta aizsardzības baterijas, zemnīcas, bunkuri, kauju vietas, bijušās karabāzes, poligoni, armijas lidlauki un vilcieni – Latvijā jau iepazīti 120 militārā mantojuma objektu un izvērtēti to iespējamā izmantošana. Mēroti desmitiem kilometru, uzklusējis liecības un stāsti par šīm vietām, kaudzēs krājas senas fotogrāfijas. Tiem, kam šodien ir divdesmit gadu, grūti noticēt, ka bija tāds laiks, kad pludmalē nedrīkstēja spert kāju, ka bija izvietoti sargposterņi, ka radnieks nevarēja aizbraukt ciemos pie radnieka.

Pelēkās kāpas

Kurzemes piekrastē ir radušies biotopi, kas Eiropā reti sastopami. Tās ir pelēkās kāpas, ko raksturo daudzgadīga veģetācija, bet kurās nav koku un krūmu.

Dundagas Pūpols Edgars Kārklevāls ir gatavs pa Ziemeļkurzemes bijušajām militārajām teritorijām 90 kilometru garumā piecas stundas vizināt paša atjaunotajā padomju armijas mašīnā GAZ-66. Jārēķinās, ka būs pamatīgi putekļi, bedres un likumi.

Pelēkajās kāpās ir plašs reto aizsargājamo augu un kukaiņu klāsts. Izrādās, šādas kāpas var veidoties tikai tad, ja kāds pa tām braukā un izcērt kokus, neļaujot izaugt mežam. Kamēr cilvēki saimniekoja jūras krastā, tikmēr norisinājās dabas veidošanās process. Darbības pārtraukšana lika mainīties arī dabai, un nu pelēkās kāpas apaug ar kokiem. Skat, kā – padomju armijas aktivitātēm bijis arī kāds pozitīvs rezultāts. Ja gribam saglabāt noteiktas sugas un biotopus, jāveido nevis rezervāti, kā tas darīts pirms 30 gadiem, bet šīs teritorijas jāapsaimnieko.

Zemnīca un bānītis

Ugāles «Silmačos» tūristus satiek Rubēna fonda valdes loceklis Andrejs Ķeizars – ārkārtīgi liels vēstures entuziasts, kurš vāc liecības un stāstus, kas saistīti ar militāro vēsturi. Atliek vien apbrīnot šā cilvēka uzņēmību – kopā ar nelielu domubiedru grupu mežā atjaunojis zemnīcu, neizmantotā kopsaimniecības ekā iekārtojis muzeju

un tūristiem stāsta par Roberta Rubēna vadītās 2. rotas vīru brīvības cīņām. Ar neredzētu elpu un pieliektu galvu dodamies zemnīcā, kas izveidota tāda, kāda tā bijusi 1944. gadā. Mēģinām iztēloties, kā piecu reiz piecu metru lielajā telpā mitinājās 20 labi bruņoti vīri, par ko viņi runāja, par ko domāja. Katrs priekšmets šajā zemnīcā izstāsta savu stāstu. Šķiet, ka metāla meklētāju atrastās šāviņu čaulītes vēl smaržo pēc dūmiem, ka starp tuvējiem kokiem zemnīcas tuvumā pavid cīnītāju stāvi, kas atgriežas no kaujas. Lai visu to izjustu un izprastu, jāaizbrauc uz Ugāli.

Ventspils Piejūras brīvdabas muzejā atdzimšanu piedzīvojis bānītis. Pēc senām fotogrāfijām tapusi stacijas ēka, lokomotīvu depo, vagonu nojumes, kas gan ir jauninājums, lai saudzētu vagonus. Te var uzzināt par ogļu kastēm un ūdens krāniem, par lokotraktoru un velodrezīnu. Stāstiem īpašu garšu dod tas, ka visu iespējams izmēģināt, piemēram, divatā pavizināties

Ventspils Piejūras brīvdabas muzeja šaursliežu dzelzceļš Pirmā pasaules kara laikā kalpoja militāro vienību un kravu pārvadāšanai.

Andreja Ķeizara iekārtotajā muzejā iespējams uz ekrāna vērot vienu no Rubēna bataljona vīriem un ieklausīties viņa atmiņās.

Ventspils bānīša kases telpa glabā daudzas vēstures liecības.

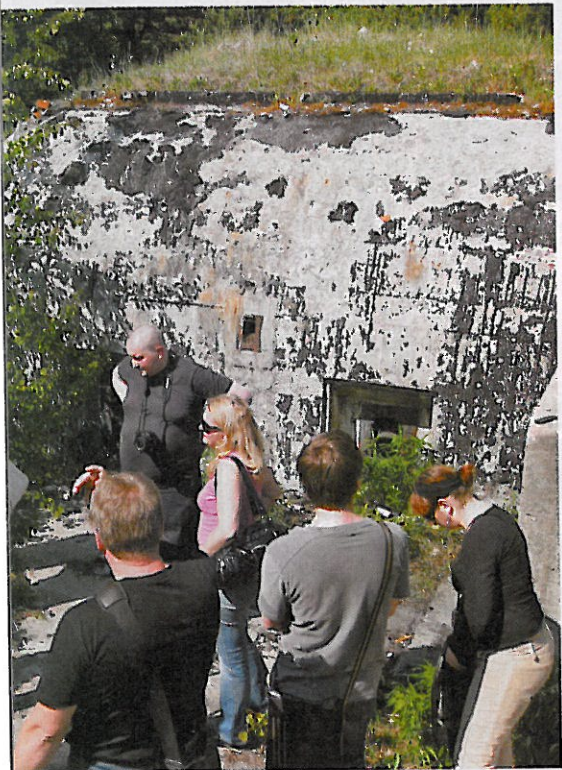
Krasta aizsardzības baterija

Ventspili stāvam 46. krasta aizsardzības baterijas vietā vienā no četrām lielgabalu pozīcijām, kur pēc kara nekas nav mainījies, tikai skatu uz jūru aizsedz priedes un 21. gadsimta cilvēki paspējuši apliecināt savu savdabīgo izpratni par kultūru. Militārās vēstures guru Jurijs Melkonovs zina interesantus faktus, kā tapa baterijas, kā zaldātiem draudēts viņus nodot tribunālam, ja betonēšanas darbus neatļauti pārtrauks kaut uz divām stundām. «Šādas baterijas būvētas tikai pēc valsts pirmās personas pavēles, jo tas bija pārāk dārgi,» bilst J. Melkonovs. Viņaprāt, liels potenciāls militārajā tūrismā.

Malda Ilgaža

Silmačos iespējams kādu brīdi pavadīt mežā atjaunotā bunkurā, lai sajustu senās vēstures elpu un iztēlotos, kā šajā vietā darbojās Nacionālās pretošanās kustības cīnītāji – leitnanta Roberta Rubēna vīri.

Ventspils 46. krasta aizsardzības baterijas lielgabalu pozīcijas betona sienas ir neiespējami uzspriecināt.